

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

โครงการกลยุทธ์เชิงพุทธในการเสริมสร้างจิตลักษณะของเยาวชนครอบครัวแตกแยกสู่สุขภาวะองค์รวม เป็นโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวแตกแยก อันได้แก่ การกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกตน คือ การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น การสนับสนุนจากครอบครัว และการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวม ตลอดจนการ ศึกษาตัวแปรที่สามารถทำนายความแปรปรวนของสุขภาวะองค์รวม นอกจากนั้นยังมุ่งทำการ วิเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธ อันประกอบไปด้วย หลักการ วิธีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ที่เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยทางจิตลักษณะเพื่อเป็นปัจจัยพัฒนาสู่สุขภาวะองค์รวมต่อไป โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่เข้าสู่กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 7 ซึ่งประกอบด้วย 9 จังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา อุตรดิตถ์ จำนวน 257 คน โดยที่การวิเคราะห์ผลในบทที่ 3 และ 4 นั้น ได้ทำการวิเคราะห์ผลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ทำให้ได้ข้อสรุปผลจากการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ในการเสริมสร้างจิตลักษณะของเยาวชนครอบครัวแตกแยกสู่สุขภาวะองค์รวม และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้มีสุขภาวะองค์รวมต่อไป

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยครั้งนี้โดยเริ่มจากการประมวลทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้สามารถกำหนดสมมติฐานอันเป็นการคาดถึงผลของการวิจัยสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใน 2 ด้าน และจะนำเสนอผลการประมวล สรุป และอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานแต่ละข้อดังต่อไปนี้

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 1 คือ “เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองสูง มีการมองโลกในแง่ดีมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการสนับสนุนทางสังคมสูง (กลุ่มสูง) จะมีสุขภาวะองค์รวมสูงกว่าเยาวชนที่มีลักษณะดังกล่าวต่ำ (กลุ่มต่ำ)”

วิธีการทางสถิติ ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานนี้คือ การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) โดยทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสุขภาวะองค์รวมระหว่างเยาวชนที่มีการกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการสนับสนุนทางสังคมสูงกับเยาวชนที่มีการกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการสนับสนุนทางสังคมต่ำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองสูง มีการมองโลกในแง่ดีมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการสนับสนุนทางสังคมสูง (กลุ่มสูง) มีสุขภาวะองค์รวมสูงกว่าเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองต่ำ มีการมองโลกในแง่ดีน้อย มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน้อย และมีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ (ตารางที่ 3.8) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 1 คณะผู้วิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมพบว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยก ที่มีการกำกับตนเองสูง การมองโลกในแง่ดีมาก พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก และการสนับสนุนทางสังคมสูง มีสุขภาวะทางกายสูงกว่าการเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองต่ำ มีการมองโลกในแง่ดีน้อย มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน้อย และมีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ (กลุ่มต่ำ) (ตารางที่ 3.9) แต่พบว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมีสุขภาวะทางกายไม่แตกต่างจากเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมยังพบว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองสูง มีการมองโลกในแง่ดีมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการสนับสนุนทางสังคมสูง (กลุ่มสูง) มีสุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาสูงกว่าเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองต่ำ มีการมองโลกในแง่ดีน้อย มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน้อย และมีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ (กลุ่มต่ำ) (ตารางที่ 3.10, 3.11 และ 3.12 ตามลำดับ)

งานวิจัยที่มีผลสนับสนุน เกี่ยวกับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นนั้น มีอยู่หลายชิ้นด้วยกัน สำหรับในส่วนของการกำกับตนเองที่มี ความสัมพันธ์กับ สุขภาพนั้น คือ งานวิจัยของ Zimmerman & Martinez-Pons (1988) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้กลวิธีการกำกับตนเองในการเรียนจะ

ทำให้เขาเพิ่มการควบคุมด้านส่วนบุคคล พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมได้ สอดคล้องกับ Glynn & Thomas (1973, pp. 105-113) ที่รายงานว่าการกำกับตนเองสามารถเพิ่มระดับความสนใจในการเรียนได้ดี และการกำกับตนเองสามารถนำไปลดพฤติกรรมการกัณ្ទ์ตนเอง และมีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน รวมทั้งการลดการพูดเสียงดังและพฤติกรรมก้าวร้าว ขณะที่ สุริยะ พันธดี (2536) พบผลจากการศึกษาว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนสูงมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าว และนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนสูงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว น้อย นอกจากนี้ Straehle (2009) ยังรายงานว่าการกำกับตนเองมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการศึกษาโดยเฉพาะการเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web-based course) เช่นเดียวกับเดือนเพ็ญ ทองน่วม (2546) ซึ่งได้ทำการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีระดับการรับรู้ความสามารถแห่งตนสูงมีเป้าหมายมุ่งความรู้และความมุ่งผลการเรียนสูงนั้น รายงานว่าตนใช้กลยุทธ์การเรียนโดยการกำกับตนเองมากกว่านักเรียนที่มีระดับการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่ำ และมีเป้าหมายมุ่งความรู้และมุ่งผลการเรียนต่ำ และยังพบว่า นักศึกษาที่ได้เกรดเฉลี่ยสูงรายงานว่ามีการรับรู้ความสามารถแห่งตนและเป้าหมายมุ่งความรู้สูง และใช้การเรียนโดยการกำกับตนเองมากกว่านักศึกษาที่ได้เกรดเฉลี่ยต่ำ และยังมีผลการศึกษาของ ศุภชัย สุพรรณทอง (2544) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนสูงเป็นผู้มีพฤติกรรมทางเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมสูงมากกว่า นักศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนต่ำ ผลการศึกษาทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Stoltz (1997: p. 6) ที่มีแนวคิดว่าการมีความสามารถในการกำกับ ควบคุมตนเอง หรือการเป็นผู้จัดการชีวิตของตนเอง เป็นสิ่งจำเป็นอันสำคัญอันจะส่งผลให้บุคคลมีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค โดยบุคคลที่มีการกำกับตนเองที่ดี จะสามารถบังคับตนเองได้ ทั้งร่างกายและอารมณ์ พร้อมทั้ง ะเผชิญปัญหาต่าง ๆ และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ และแก้ปัญหาได้

ในส่วนของงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับสุขภาวะนั้น พบได้จากงานวิจัยของ อรรถญา รักษาบ และคนอื่นๆ (2550) ซึ่งพบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาพุทธมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ภาวะสุขภาพ อีกทั้ง ฤชญา ชมภูมิ่ง (2549) ยังศึกษาพบว่า ลักษณะทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางด้านลบกับภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี /เอดส์ (คะแนนภาวะสุขภาพจิตสูงหมายถึงมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี) นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน และจุฑาเดือน พันธมนาวิน (2551, น. 89) ยังทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนับถือพุทธศาสนาในประเทศไทยในช่วง 30 ปี พบว่า การปฏิบัติทางพุทธเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเหมาะสมต่าง ๆ ในนักเรียนวัยรุ่นและพ ยาบาลและต่อ

คุณภาพชีวิตหลายด้านในผู้สูงวัย รวมถึงยังพบการปฏิบัติทางพุทธในนักเรียนมัธยมศึกษาและนิสิต นักศึกษาทางด้านที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมความเสี่ยงเสพติด และเสี่ยงเอดส์จากเพศสัมพันธ์ ด้วย สอดคล้องกับ ภมริน เชาวน์จินดา (2542) ที่วิจัยพบว่า ผู้สูงวัยที่ปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพและด้านสังคมสูงกว่าผู้ที่ปฏิบัติทางพุทธศาสนา น้อย และยังมีผลการศึกษาของ สุริยะ พันธดี (2536) ที่พบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าว และนักเรียนที่ มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว น้อย ในปีต่อมาวรรณะ บรรจง (2537) ทำการวิจัยพบว่า เยาวชนที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ในปริมาณสูงมีความเชื่ออำนาจภายในตน มีการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมใน ปริมาณสูง และมีพฤติกรรมก้าวร้าว น้อยลงด้วย จากการรายงานผลการวิจัยของ เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (2543) ยังพบว่า นักศึกษาที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีเจตคติต่อวิชาชีพครูและพฤติกรรมไม่ สัมฤทธิ์ดีกว่านักศึกษาที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา น้อย ในอีกด้านหนึ่ง ดวงเดือน พันธมนาวิน และ คนอื่น ๆ (2540) ได้ทำการประมวล เอกสารพบว่า ผู้ที่มีลักษณะทางศาสนาสูง จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงตามไปด้วย ต่อมาชัยยุทธ กุลดั่งวัฒนา, ศุภชัย สุพรรณทอง, ทิพย์สิริ กาญจนวาสี, และแจ่มใส รัตนมาลี (2547) ที่ศึกษาพบว่า มัคคุเทศก์ที่มีลักษณะทางศาสนาสูง เป็นผู้มีพฤติกรรม ซื่อสัตย์ในงานมากกว่ามัคคุเทศก์ที่มีลักษณะทางศาสนาต่ำ โดยพบผลในกลุ่มมัคคุเทศก์ทั่วไปและกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม สอดคล้องกับสมทรง มณีรอด , สายฝน อัมพันธ์กาญจน์ , พงนา ปิยะปรกรณ์ และนฤมล จันทร์สุข (2548) ที่ทำการศึกษพบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทางจริยธรรม

สำหรับงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับสุขภาวะ นั้น ได้แก่ Wilkinson & Marmot (2003, p. 22) ซึ่งรายงาน ว่า บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการสนับสนุนด้านอารมณ์จากบุคคลอื่นน้อย ดูเหมือนว่าจะเป็นผู้ที่ประสบกับก ารมีสุขภาวะต่ำ ซึมเศร้ามาก มีความเสี่ยงสูงต่อการตั้งครรภ์ยาก และมีภาวะไร้ความสามารถจากอาการเจ็บป่วย เรื้อรัง ระดับสูงขึ้น นอกจากนี้การให้การสนับสนุนทางสังคมยังสามารถทำให้ผู้ป่วยมีอัตราการฟื้นคืนด้วย แสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติ กรรมสุขภาวะทั้งทางกาย และจิต สอดคล้องกับ Minkler (1981, pp. 150-151) ที่ได้รวบรวมผลงานวิจัยและรายงาน ว่า ผู้ที่ได้รับการ สนับสนุนทางสังคมน้อยมีอัตราป่วย และตายมากกว่าผู้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากถึง 2.5 เท่า ความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นในทุกเพศ ทุกเชื้อชาติ และทุกระดับเศรษฐกิจ (Berkman & Syme, 1979) และยัง พบว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับสูง จะมีปัญหาด้านร่างกาย และจิตใจน้อยกว่าผู้ได้รับ

การสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ (Gore, 1977) อีกทั้ง ศศิธร วันชัย (2549) ได้รายงานผลการวิจัยของ Cobb (1976) และ Langlie (1977) ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงจะมีพฤติกรรมป้องกันโรค และมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ส่วน Person (1997) ได้เสนอผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (OBSSR) ที่ระบุว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะช่วยให้บุคคลมีความเข้มแข็งทางจิตใจ จึงช่วยให้บุคคลสามารถต่อต้านโรคร้ายไข้เจ็บที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ทางจิตใจได้ และการสนับสนุนทางสังคมสามารถช่วยพฤติกรรมบางอย่าง ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การนอนหลับอย่างมีคุณภาพ การออกกำลังกาย เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ส มนึก หลิมศิริโรจน์ (2551) ซึ่งพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลิกดื่มสุรา ในอีกด้านหนึ่ง Caplan (1974: 7) กล่าวว่า การสนับสนุนทางอารมณ์เป็นสิ่งที่ช่วยลดผลของความเครียดที่มีผลต่อการเกิดโรค ความดันโลหิตสูงและ โรคหัวใจในผู้ที่ทำงาน ซึ่งพบว่า มีความเครียดมาก และยังพบว่า ผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจมากกว่าผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมสูง เช่นเดียวกับ Ross & Cohen (1987) ที่ชี้ว่าบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะสามารถเผชิญต่อความเจ็บป่วย และเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวช่วยที่มีประสิทธิภาพในการต่อต้านความเครียดในชีวิตของบุคคล นันทินี สุขมงคล (2547) ศึกษาพบผลสนับสนุนเช่นกันว่า ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับการสนับสนุนทางสังคม และยังมีผลการศึกษาของ Jacobson (1991) ซึ่งผลการศึกษาเสนอว่า การรับรู้ด้านการสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความซึมเศร้าในวัยรุ่น อีกทั้งจากการศึกษาของ Rigby (2000) ก็ชี้ให้เห็นว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำมีความสัมพันธ์กับการมีสุขภาพจิตไม่ดีด้วย ยังมีรายงานผลการวิจัยของธัญญามาศ คำมาตา (2551) ที่พบว่า ลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ในอีกแง่มุมหนึ่ง เนาวลักษณ์ เรียวเรืองแสงกุล (2543) ได้ศึกษาพบว่า อาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกและข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่า จะมีพฤติกรรมการทำงานด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มตรงข้ามอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดีกับสุขภาพ คือผลงานวิจัยของ Karren, Hafen, Smith, & Frandsen (2005) ที่ศึกษาพบว่าทัศนคติและอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อสุขภาพและสุขภาวะ โดยอารมณ์ทางลบ เช่น ความโกรธ ความซึมเศร้า และความเครียดมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย ในขณะที่อารมณ์ทางบวก เช่น อารมณ์ขัน การมองโลกใน

แง่ดี จะส่งผลต่อสุขภาพร่างกายในทางที่ดี ทำให้มีอายุยืนยาวอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า การมองโลกในแง่ดีมีผลต่อการเกิดสภาวะทางกายของบุคคล สอดคล้องกับ Caver, Scheier, & Weintraub (1989) ซึ่งทำการศึกษาในกลุ่มคนไข้ที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนหลอดเลือดหัวใจ พบว่า คนไข้ที่มองโลกในแง่ดีจะฟื้นตัวได้เร็วกว่าคนไข้ที่มองโลกในแง่ร้าย และ Segerstrom et al. (1998) ยังพบว่า ในช่วงปลายเทอม นักเรียนที่มองโลกในแง่ดีมีรายงานภาวะผิดปกติทางร่างกายน้อยกว่านักเรียนที่มองโลกในแง่ร้าย นอกจากนี้จากงานวิจัยของ Baldwin, Chambliss, & Towler (2003) รายงานว่า นักศึกษาที่มองโลกในแง่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความเครียดที่สังเกตได้ต่ำกว่านักศึกษาที่มองโลกในแง่ร้าย Chang & Lawrence (2001, pp. 524-530) ทำการศึกษาพบว่า การมองโลกในแง่ดี และการมองโลกในแง่ลบมีนัยสำคัญทางตรงและผกผันกัน(จากอารมณ์ทางด้านบวกและลบ) ต่ออาการซึมเศร้า และกล่าวได้ว่าการมองโลกในแง่ดี การมองโลกในแง่ลบเป็นสิ่งสำคัญที่ควบคู่ไปกับการปรับตัวทางจิตวิทยาในผู้ใหญ่ และจากผลการศึกษาของ สุทะ อภิญญาภิบาล (2550, น. 83) และ ศศิธร แสงใส (2550, น. 96) ยังพบว่า การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเช่นเดียวกัน และเห็นว่า เมื่อบุคคลมีการมองโลกในแง่ดี จะมีการเผชิญกับปัญหาในชีวิตและเลือกแนวทางแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ทำให้บุคคลมีการปรับตัวที่ดี ส่งผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี นั่นคือ การมีสภาวะทางจิตที่ดีนั่นเอง ในอีกด้านหนึ่ง สุภาวดี จันทร์เพ็ญ (2541, น. 42-44) พบว่า ผู้ที่มองโลกในแง่ร้ายจะมีผลการเรียนต่ำกว่าผู้ที่มองโลกในแง่ดี เช่นเดียวกันกับ Martin, Marsh, & Debus (2001) ที่พบว่า การมองโลกในแง่ดีทำให้เกิดความสำเร็จในการปรับตัวสูงและยังพบความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดีกับเกรดเฉลี่ยด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ Koizumi (1995) ซึ่งทำการศึกษาในนักเรียนญี่ปุ่นพบว่า นักเรียนที่มีการมองโลกในแง่ดีประสบความสำเร็จมากกว่านักเรียนที่มองโลกในแง่ร้าย และยังมีงานวิจัยที่พบว่า การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการมีโอกาสน้อยที่จะออกจากวิทยาลัย รวมถึงการมีแรงจูงใจและการปรับตัวที่ดีขึ้น การมองโลกในแง่ดีด้านวิชาการยังสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเกรดเฉลี่ยที่สูงขึ้นด้วย (Anonymous, 2009, p. 48) และ Seligman (1998, pp. 154-158) ยังได้อธิบายไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ดีเมื่อเผชิญอุปสรรคปัญหาแล้วจะไม่รู้สึกหมดหวังในชีวิต มีพลังที่จะต่อสู้เอาชนะอุปสรรคได้จนประสบความสำเร็จในที่สุด และคนที่มองโลกในแง่ดีมีความสำเร็จในการปฏิบัติงานและการเรียนมากกว่าคนมองโลกในแง่ร้าย ยังมีผลการวิจัยที่ให้ผลสนับสนุนของ พิมพ์พรณ กวางเดินดง (2542) ที่พบว่า การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการทำงานของวิศวกรโรงงานอุตสาหกรรม ขณะเดียวกัน อรพินท์ ชูชม, วิลาสต์ถ์ ชวัลลดี, และ อัจฉรา สุขารมณ์ (2546, น. 1) ก็พบว่า ข้าราชการครูระดับประถมที่มีทัศนคติในการมองชีวิต ไม่ว่าสถานการณ์ปกติหรือสถานการณ์ที่

มีอุปสรรคปัญหาไปในทางที่ดีหรือในทางบวกย่อมเกิดพลังงใจในการทำงาน ในขณะที่ข้าราชการครูระดับประถมศึกษาที่มีการมองโลกในแง่ดีต่ำหรือในทางลบ จะมีพลังงใจในการทำงานน้อยลง

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพ ดังที่ Miller, Sumoff, & Stephen (1974, pp. 261-268) ได้ทำการ ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการคิดใช้เหตุผลจากการทดสอบงานของเพียเจท์ กับการคิดใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กที่อยู่ในสถานกักกัน เด็กที่เรียนช้า และเรียนปกติ พบว่า เด็กปกติมีพัฒนาการทางทักษะการคิดใช้เหตุผลได้สูงกว่าเด็กอื่น แต่การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเด็กกลุ่มต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ Mays (1975, pp. 192-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรม และการคิดใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์กับการใช้เหตุผลทางสติปัญญาในเด็กเกรด 2 และ 5 พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ส่วน ประไพพิศ บุญจิต (2550) ยังได้ทำการศึกษาพบว่า เยาว์อรรถทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผล ซึ่งจริยธรรม อีกทั้งเมื่อพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา ในแง่ของการมีความสุขจากการคิดพิจารณาโดยใช้เหตุผลของตนเองและเห็นว่าความสุจริตให้ผลดียิ่งขึ้นกว่าการทุจริตคดโกง เห็นว่าความสุขแท้จริงเกิดจากการทำความดี เหล่านี้เป็นผลเกี่ยวโยงกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ระดับกฎเกณฑ์) นั้นเอง ยังมีผลการวิจัยของ รุ่งอรุณ ป้องกัน (2543) ที่พบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในอีกด้านหนึ่ง Niles (1983: 3852-A) พบว่าการอภิปรายความเห็นทางศีลธรรมมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางจริยธรรมของเยาวชนและผู้ที่จะเป็นเยาวชน นอกจากนั้น ยังพบว่า แม้กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการให้เหตุผลทางจริยธรรมก็ยังไม่สามารถช่วยปรับปรุงพฤติกรรมที่อยู่ในชั้นเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ (2547) ได้รายงานผลการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมวินัยในตนเอง และวิเชียร รักการ (2522) ยังศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพฤติกรรมอาสาพัฒนาชนบทสูงกว่า นักศึกษาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลการศึกษาวิจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา การสนับสนุนทางสังคม การมองโลกในแง่ดี และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับสุขภาพด้านต่าง ๆ ทั้งสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สุขภาพทางสังคมและสุขภาพทางปัญญาซึ่งล้วนได้ผลสอดคล้องกับผลการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานข้อที่ 1 ซึ่งสรุปได้ว่า ผลโดยรวมสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 คือ เยาว์นครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเอง

สูง มีการมองโลกในแง่ดีมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการสนับสนุนทางสังคมสูง (กลุ่มสูง) จะมีสุขภาวะองค์รวม สูงกว่าเยาวชนที่มีลักษณะดังกล่าวต่ำ (กลุ่มต่ำ) อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเป็นรายด้านของสุขภาวะองค์รวม อันได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคมและสุขภาวะทางปัญญา พบว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการกำกับตนเองสูง มีการมองโลกในแง่ดีมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการสนับสนุนทางสังคมสูง (กลุ่มสูง) จะมีสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคมและสุขภาวะทางปัญญา สูงกว่าเยาวชนที่มีลักษณะดังกล่าวต่ำ (กลุ่มต่ำ) ยกเว้น เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมีสุขภาวะทางกายไม่แตกต่างจากเยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 2 คือ “การกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการสนับสนุนทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายการเกิดสุขภาวะองค์รวมได้” สมมติฐานข้อนี้คาดว่า การกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการสนับสนุนทางสังคมต่างมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมและสามารถร่วมกันทำนายการเกิดสุขภาวะองค์รวมได้ วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานนี้คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเป็นขั้น (Stepwise multiple regression analysis) โดยวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการสนับสนุนทางสังคม กับสุขภาวะองค์รวม และวิเคราะห์หาปัจจัยที่สามารถทำนายสุขภาวะองค์รวมและรายด้านย่อยได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า การกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการสนับสนุนทางสังคม ต่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะองค์รวม อย่างเห็นได้ชัด เจน ทั้งนี้ผลที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนครอบครัวแตกแยกที่มีจิตลักษณะในด้านการกำกับตนเอง การมองโลกในแง่ดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และมีลักษณะทางพุทธศาสนามีพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา รวมถึงมีการสนับสนุนทางสังคม อันได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว และการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อนสูงนั้น เป็นผู้ที่มีสุขภาวะ

องค์รวมสูง รวมถึงเป็นผู้ที่มีสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาสูงด้วย อย่างไรก็ตามพบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางกายแต่อย่างใด (ตารางที่ 3.13) ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1

เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการร่วมกันทำนุบำรุงการเกิดสุขภาวะองค์รวม ด้วยการวิเคราะห์อำนาจในการร่วมกันทำนุบำรุงของปัจจัยส่วนบุคคล (จิตลักษณะ และลักษณะทางพุทธ) และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (การสนับสนุนทางสังคม) ที่มีต่อสุขภาวะองค์รวม พบว่า การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา การมองโลกในแง่ดี และการสนับสนุนจากครอบครัว สามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะองค์รวมได้ร้อยละ 60.3 โดยมีจิตลักษณะด้านการกำกับตนเอง เป็นตัวทำนุบำรุงที่สำคัญที่สามารถทำนุบำรุงสุขภาวะองค์รวมได้ถึงร้อยละ 47.7 และเมื่อร่วมกับลักษณะทางพุทธด้านพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา พบว่า 2 ตัวทำนุบำรุงนี้สามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะองค์รวมได้ถึงร้อยละ 58.5 (ตารางที่ 3.14) ขณะที่ผู้วิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมในสุขภาวะรายด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา พบว่า ตัวทำนุบำรุงสุขภาวะทางกายที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่งสามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะทางกายได้ร้อยละ 38.5 (ตารางที่ 3.15) และสามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะทางสังคมได้ร้อยละ 45.3 (ตารางที่ 3.17) ส่วนตัวทำนุบำรุงสุขภาวะทางจิตที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งสามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะทางจิตได้ร้อยละ 53.2 (ตารางที่ 3.16) ขณะที่ ตัวทำนุบำรุงสุขภาวะทางปัญญาที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการมองโลกในแง่ดี ซึ่งสามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะทางปัญญาได้ร้อยละ 51.5 (ตารางที่ 3.18) และเนื่องจากเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่า การกำกับตนเอง และ พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นตัวทำนุบำรุงที่สำคัญในการทำนุบำรุงสุขภาวะในทุกด้าน ขณะที่ผู้วิจัยยังได้ทำการวิเคราะห์อำนาจในการทำนุบำรุงองค์รวมของพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเพิ่มเติม และพบว่า พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาด้านการให้ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา สามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะองค์รวมได้ร้อยละ 42.3 โดยมีอิทธิพลต่อสุขภาวะองค์รวม ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19)

งานวิจัยที่สอดคล้องกับผล ที่ว่า การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา การสนับสนุนทางสังคม และการมองโลกในแง่ดี สามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะองค์รวม รวมถึงตัวแปรข้างต้นในกลุ่มนี้สามารถร่วมกันทำนุบำรุงสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และ สุขภาวะทางปัญญา ในด้านการใช้การกำกับตนเองเป็นตัวทำนุบำรุงนั้นพบใน งานวิจัยของ พิสมัย

วิบูลย์สวัสดิ์, นิภา วินิจ, พรพิมล วรวิฑูรพทพงศ์, สงคราม เชาวนศิลป์, และ พิมพชนิก เกื้อสุคนธ์ (2547) ซึ่งรายงานผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาจิตลักษณะด้านการควบคุมตนเอง เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการทำนายพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อนักศึกษาเอง แต่ยังขยายผลดีมาสู่เพื่อนนักศึกษาด้วย อีกทั้งบุญรับ ศักดิ์มณี (2532) ได้ศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตและความสามารถในการควบคุมตนเองเป็นตัวทำนายสำคัญในพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ และยังสรุปว่าลักษณะมุ่งอนาคตและความสามารถในการควบคุมตนเองของข้าราชการ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสม ผู้ที่มีพฤติกรรมบกพร่องในการทำงานนั้น น่าจะเป็นผู้ที่มี จิตลักษณะ 2 ประการนี้ต่ำ

ส่วนในด้านของการใช้พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเป็นตัวแทน พบได้ในงานวิจัยหลายชิ้นด้วยกัน ได้แก่ งานวิจัยของ เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (2543) ที่พบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการหยั่งลึกทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมฝั สัมฤทธิ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ได้ นอกจากนี้ นีออน พินประดิษฐ์ และคนอื่น ๆ (2546) พบว่า ความใกล้ชิดทางศาสนาร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ อีก 8 ตัวแปร เป็นตัวทำนายที่สำคัญในการทำงานตำรวจ ชั้นประทวน และดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่น ๆ (2540) พบว่า วิถีชีวิตแบบพุทธเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของประสิทธิผลในงานครู และจากการประมวลเอกสาร ยังพบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นตัวแปรเหตุที่ทำนายพฤติกรรมไม่ก้าวร้าวของกลุ่มวัยรุ่น อีกทั้ง ทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า (2544) ยังศึกษาพบว่า การปฏิบัติทางพุทธและวิถีพุทธสามารถร่วมกับตัวแปรอื่นอีก 8 ตัว ในการทำนาย พฤติกรรมของผู้ดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ได้ ขณะที่ อนิสรา จรัสศรี (2541) ได้ศึกษาพบว่า ตัวแปรลักษณะทางพุทธ (ประกอบด้วยการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่และวิถีชีวิตแบบพุทธ) จะเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุสำคัญตัวแปรหนึ่งที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการพยาบาลจิตเวชที่มีจริยธรรมอย่างเด่นชัด สุพัตรา ธรรมวงษ์ (2544) ยังศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ร่วมกับตัวแปรอื่นอีก 8 ตัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการพยาบาลตามจรรยาพยาบาลได้ และทำนายพฤติกรรมการเคารพสิทธิผู้ป่วยได้อีกด้วย นอกจากนี้ กฤษณา ชมภูมิ่ง (2549) ทำการวิจัยพบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนาร่วมกับความเชื่อทางพุทธศาสนาสามารถพยากรณ์ภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจาก เชชไอวี/เอดส์ได้ รวมถึง ภมริน เชาวนจินดา (2542) ก็ได้ทำการวิจัย พบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ร่วมกับจิตลักษณะอีก 2 ด้าน และการสนับสนุนทางสังคม 2 ด้าน คือ ด้านครอบครัวและด้านเพื่อน สามารถทำนายปริมาณความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านสังคมได้

สำหรับการใช้การสนับสนุนทางสังคมและการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นตัวทำนายเกี่ยวกับสุขภาวนั้น พบได้ในงานวิจัยของ ภมริน เชาวน์จินดา (2542) ที่สามารถทำนายปริมาณความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านสังคม ดังที่กล่าวมาแล้ว และยังม้งานวิจัยของ สมนึก หลิมศิริโรรัตน์ (2551) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ร่วมพยากรณ์พฤติกรรมเลิกล้มสุรา อีกทั้ง ลำเนาวัลย์ เรืองยศ (2535) ยังได้ทำการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ร่วมทำนายสุขภาพจิตในผู้สูงอายุได้

ส่วนงานวิจัยที่มีการมองโลกในแง่ดีเป็นตัวทำนายเกี่ยวกับสุขภาวนั้น ได้แก่ งานวิจัยของ Seligman et al. (1998, pp. 13-17) ซึ่งทำการศึกษาพบว่า รูปแบบการมองโลกในแง่ดีสามารถทำนายเกรดเฉลี่ยได้ และยังมีผลการศึกษาที่พบว่า การมองโลกในแง่ดีสามารถทำนายการรักษาผลการเรียน แรงจูงใจ และการปรับตัวได้ด้วย (Anonymous, 2009, p. 48) เช่นเดียวกับ อรพินทร์ ชูชม, วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี, และ อัจฉรา สุขารมณ์ (2546, น. 1) ที่ศึกษาพบว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในทางบวกต่อพลังจูงใจในการทำงาน สอดคล้องกับ พิมพรรณ กวางเดินดง (2542) พบว่า การมองในแง่ดีและความเป็นผู้นำสามารถร่วมกันทำนายความสำเร็จในการทำงานของวิศวกรโรงงานอุตสาหกรรมได้ด้วย

จากผลงานวิจัยที่ได้รวบรวมมาพอจะสรุปได้ว่า มีผลสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานข้อที่ 2 อย่างไรก็ดีตาม เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 เพียงบางส่วน เท่านั้น คือ การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการมองโลกในแง่ดี เป็นตัวทำนายเพียง 4 ตัว ที่สามารถทำนายสุขภาวะองค์รวมได้ โดยมีการกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการสนับสนุนจากครอบครัว เป็น 3 ตัวทำนายที่สามารถร่วมกันทำนายสุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางสังคม ขณะที่การกำกับตนเอง และพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็น 2 ตัวทำนายที่สามารถร่วมกันทำนายสุขภาวะทางจิต ส่วน การกำกับตนเอง พื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการมองโลกในแง่ดีนั้นเป็น 3 ตัวทำนายที่สามารถร่วมกันทำนายสุขภาวะทางปัญญา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ จิตลักษณะและลักษณะทางพุทธ ได้แก่ การกำกับตนเอง และพื้นฐานการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นตัวทำนายสำคัญที่สามารถร่วมทำนายสุขภาวะองค์รวมและสุขภาวะในทุกด้านย่อย ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา

ส่วนจิตลักษณะด้านการมองโลกในแง่ดีนั้น เป็นตัวทำนายที่สามารถร่วมทำนายสุขภาวะทางปัญญา และสุขภาวะองค์รวม ขณะ เดียวกัน พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนั้น มีเพียงการสนับสนุนจากครอบครัวเท่านั้นเป็นตัวทำนายที่สามารถร่วมทำนายสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะองค์รวมได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากสภาพของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่กำลังอยู่ในกระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับรู้ถึงการสนับสนุนจากครอบครัวมากกว่าปกติ เนื่องจาก กฎหมายระบุให้บุคคลที่จะดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนเหล่านี้ เช่น การประกันตัว ต้องเป็นพ่อแม่ หรือถ้าไม่มีพ่อแม่ ก็ต้องเป็นญาติของเด็ก ดังนั้น เพื่อนจึงเกือบจะไม่มีอิทธิพลหรือบทบาทใด ๆ ที่จะช่วยเหลือในส่วนของคุณค่าที่เยาวชนเหล่านี้ได้รับ อีกทั้งเพื่อนก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมเยาวชนเหล่านี้ด้วย ยกเว้นแต่กรณีที่เยาวชนเหล่านี้ไม่มีพ่อแม่ หรือญาติเหลืออยู่เลย จึงเป็นไปได้ว่า ในสถานการณ์เช่นนี้ เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จึงรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัวมากกว่าการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน

สำหรับตัวทำนายอื่นที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการทำนายนั้น เนื่องจาก ไม่สามารถช่วยทำให้อำนาจการทำนายเพิ่มขึ้นได้มากพอที่จะยอมรับได้นั่นเอง

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์เชิงพุทธในการเสริมสร้างจิตลักษณะของเยาวชนครอบครัวแตกแยกสู่สุขภาวะองค์รวม” ได้ดำเนินการโดยเริ่มจากการประมวลทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้วางแผนดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้เกิดความถูกต้องตามแบบแผนการวิจัยให้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามพบว่า การวิจัยนี้มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดดังนี้

ข้อดีของการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยครั้งนี้มีข้อดีอยู่หลายประการ ประการแรก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภท Mix methods research ซึ่งเป็นวิธีการหาข้อค้นพบใหม่ ๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณทำให้ข้อค้นพบดังกล่าว มีความถูกต้อง ครอบคลุมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการตอบคำถามว่า อะไร เท่าไร และการตอบคำถามว่า อย่างไร ซึ่งทำให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ประการที่สอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรที่ครอบคลุมในทุกมิติของบุคคล อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านพฤติกรรม ซึ่งทั้ง 3 มิติมีอิทธิพลในการ

กำหนดซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถชี้ชัดได้ว่า พฤติกรรมที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาคือ สุขภาวะองค์กรว่า นั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัจจัยใดและปัจจัยใดที่สามารถทำนายสุขภาวะองค์กรได้ ในปริมาณมากหรือน้อยเท่าไร

ประการที่สาม ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ได้มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่ยอมรับได้ตามวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างของยามาเนที่ระดับ 95% โดยสุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกเขตพื้นที่ใน 9 จังหวัดภาคเหนือ ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษากลายเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษารุ่นนี้ได้พอดี

ประการที่สี่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณซึ่งในส่วนของการวิเคราะห์เชิงปริมาณนั้น ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัด และแบบสอบถามที่มีคุณภาพสูง ซึ่งคณะผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะ ของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา โดยเครื่องมือ ดังกล่าวผ่านขั้นตอนการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ การทดลองใช้ และได้มีการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งหมด

ข้อจำกัดของการวิจัย

แม้ว่าการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการไปตามระเบียบวิธีวิจัย ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ แต่ยังคงพบว่าจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณค่อนข้างจะขัดแย้งกับลักษณะที่ปรากฏและขัดแย้งกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็ก โดยตรง คือ ผู้อำนวยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานคุมประพฤติ ความขัดแย้งของข้อมูลดังกล่าว น่าจะเป็นผลจากข้อจำกัดของการวิจัยบางประการ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้อาจมีลักษณะการตอบที่ดีกว่าความเป็นจริง อันสันนิษฐานสาเหตุได้ว่า เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวัดด้วยมาตรประเมินรวมค่า (Summated rating scale) โดยให้ผู้ตอบรายงานตนเอง (self report) ซึ่งมีข้อดีหลายประการ และแม้ว่าเครื่องมือจะมีคุณภาพเพียงใดก็ตาม แต่การให้ผู้ตอบรายงานตนก็มีข้อจำกัดอยู่ อันทำให้เกิดความผิดพลาด บิดเบือน สาเหตุอาจเกิดจากความบกพร่อง ผิดพลาดในเรื่องความจำและความเข้าใจความหมายของสิ่งที่ถามของผู้ตอบเอง หรืออาจเกิดจากการตอบเพื่อให้เป็นที่น่านิยมในสังคม (Social desirability) ผู้ตอบอาจตอบตามความรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น คือ ตอบตามที่ผู้ให้ทำแบบสอบถามต้องการ และด้วยสภาพปัจจุบันที่ผู้ตอบเป็นเด็กที่ได้กระทำผิด และอยู่ระหว่างการรอการตัดสินคดี ทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะรายงานตนเองไปในทางที่ดีและไม่อยากให้ผู้อื่นเห็นเขาเป็นคนไม่ดี เนื่องจากเด็กยังมีความคาดหวังว่าตนจะพ้นคดีนั่นเอง

นอกจากนี้เด็กอาจตอบโดยการหลอกตนเอง (Self deception) ทั้งที่อยู่ในสามัญสำนึก และที่อยู่ใต้สำนึกของบุคคลด้วย หรืออาจจะมีการตอบแบบหลอกคนอื่น (other deception) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นบุคลิกภาพ ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักจิตวิทยาซึ่งต้องทำหน้าที่ในการตรวจจิตเด็ก พบว่าเด็กกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มมีรูปแบบการปรับตัวแบบ “โยนความผิดทั้งหมดให้คนอื่นรับผิดชอบ โดยไม่สามารถยอมรับได้ว่าตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น”

ความบกพร่องในการให้ข้อมูลดังกล่าวยังอาจจะมีสาเหตุมาจากการขาดความตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) ทำให้ไม่สามารถรายงานตนตามความเป็นจริง ซึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นความบกพร่องด้านสุขภาพทางปัญญาของเด็กด้วย ตลอดจนความไม่ตั้งใจอย่างเต็มที่ในการตอบหรือละความสนใจในการตอบก็อาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งเนื่องจากแบบสอบถามมีจำนวนข้อคำถามมากพอสมควร (มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 137 ข้อ) ทำให้ต้องใช้เวลาคอบมาก อาจส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดสมาธิได้ ซึ่งในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการลดผลเสียดังกล่าวโดยการจัดอาหารว่างให้รับประทานขณะให้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งหากเกิดความเบื่อหน่ายก็สามารถหยุดรับประทานอาหารว่างก่อนได้แล้วจึงเริ่มตอบแบบสอบถามอีกครั้ง

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้ คือตัวแปรในการศึกษาซึ่งยังไม่ครอบคลุมปัจจัยอันเป็นสาเหตุด้านจิตลักษณะ และสภาพแวดล้อมทั้งหมด ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุที่ต่างกันจะเป็นตัวหล่อหลอมทำให้เด็กมีพฤติกรรมต่างกัน แม้ว่าเด็กจะอยู่ในสภาพของครอบครัวแตกแยกเช่นเดียวกันก็ตาม ปัจจัยที่น่าจะเกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากเด็กยังอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ซึ่งอาจเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติ พี่น้อง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมจะมีวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของบุคลิกภาพและการปรับตัว ประสบการณ์ในอดีต การเรียนรู้แบบ Incident learning การรับรู้สถานการณ์ปัจจุบันของตน ตลอดจนสาเหตุการกระทำผิด ที่อาจจะมีส่วนทำให้การวิเคราะห์ผลสามารถจำแนกและมีความละเอียด ชัดเจน และสามารถอภิปรายผลได้ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อเยาวชน และต่อสุขภาพของครอบครัว เช่น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู รูปแบบความผูกพัน บุคลิกภาพ แหล่งของแรงจูงใจ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ผลที่ครอบคลุม อันจะเป็นประโยชน์ในการอธิบาย และอภิปรายผลได้ชัดเจน ถูกต้องมากขึ้น

2. ควรมีการทำวิจัยในเยาวชนครอบครัวแตกแยกในกลุ่มอื่นที่นอกเหนือจาก กลุ่มเยาวชนในกระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเขต 7 เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลในด้านลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกัน อันจะทำให้มองสภาพปัญหาของเด็กครอบครัวแตกแยกได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วนยิ่งขึ้น

3. ควรมีการนำแผนกลยุทธ์เชิงพุทธฯ ที่ เสนอไว้นี้ ไปทดลองนำร่อง ใช้ โดยอาจกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีความพร้อมและศักยภาพที่จะดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ก่อน เพื่อเป็นการศึกษาผลในการนำไปใช้ ก่อนนำไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

1. สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ละแห่งมีขนาด ลักษณะ และการบริหารจัดการแตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็น สถานพินิจฯ ไม่มีแรกรับ , สถานพินิจที่มีแรกรับ ซึ่งข้อจำกัดหลาย ๆ ด้าน ทั้งบุคลากร งบประมาณ สถานที่ เป็นต้น จึงสามารถที่จะเลือกและ ปรับยุทธศาสตร์ที่นำเสนอไปใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพแวดล้อม และควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่บนหลักแห่งความพอเพียง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างคุ้มค่ามากที่สุด

2. ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพพร้อม และทำหน้าที่ฝึกอบรมพัฒนา บำบัด แก้ไข พื้นฟู ได้อย่างเป็นระบบมากกว่า สามารถนำยุทธศาสตร์ดังกล่าว ไปบูรณาการใช้อย่างครบถ้วนทั้ง 3 ด้าน โดยอาจมีการ จัดทำ โครงการ (นำร่อง) เพื่อให้เกิดมีการทดลองประยุกต์ใช้ แผนการดำเนินการ หรือ รูปแบบการฝึกอบรมพัฒนาเยาวชน ที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ และประเมินสัมฤทธิ์ผลดังกล่าว เมื่อได้ผลตามเป้าหมาย จึงค่อยมีการขยายผลในภาพรวมต่อไป

3. สนับสนุน ให้มีการขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย ในระดับกรม ฯ โดยการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ผลดี และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การ ผลักดันให้มีการใช้กลยุทธ์ เชิงพุทธและการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในเชิงบูรณาการ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้